

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 993982/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הראשון לציון הרב יצחק יוסף – נשיא, הרב ציון בוארון, הרב יעקב זמיר

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ טו"ר אהרן רוך-אל)

הנדון: כשרות קידושין שנעשו בטבעת שרכשה הכלה ושמסדרם לא היה בקי בדיניהם

פסק דין

לפנינו ערעור על החלטת ביה"ד האזורי מיום כ"ו בסיוון תשע"ד (26.4.14) לדחות את בקשת המבקשת לשוב לבעלה הראשון לאחר גירושיה מבעלה השני. בפי המבקשת שלוש טענות עיקריות:

א. טבעת הקידושין נרכשה מכספה;

ב. מסדר הקידושין לא היה בקי בטיב קידושין;

ג. אחד מהעדים אינו שומר תורה ומצוות.

נדון בטענות.

המקדש בטבעת שרכשה הכלה

איתא בגמרא (גיטין כ ע"ב):

בעי רמי בר חמא: היו מוחזקין בטבלא שהיא שלה וגט כתוב עליה, והרי היא יוצאה מתחת ידו, מהו – מי אמרינן אקנויי אקניתא ליה, או דלמא (אשה) לא ידעה לאקנויי? אמר אביי: תא שמע: "אף הוא העיד על כפר קטן שהיה בצד ירושלים, והיה בו זקן אחד והיה מלוה לכל בני הכפר וכותב בכתב ידו, ואחרים חותמים, ובא מעשה לפני חכמים והכשירוהו" – ואמאי, הא בעינא ספר מקנה וליכא, אלא לאו משום דאמרינן אקנויי מקנה להו? אמר רבא: ומאי קושיא? דילמא זקן שאני, דידע לאקנויי. אלא אמר רבא: מהכא: "ערב היוצא לאחר חיתום שטרות, גובה מנכסים בני חורין." אמר רב אשי: מאי קושיא? דלמא גברא שאני, דידע לאקנויי. אלא אמר רב אשי, מהכא: "אשה כותבת את גיטה, והאיש כותב את שוברו, שאין קיום הגט אלא בחותמיו."

ופירש רש"י:

לא ידעה לאקנויי – לא גמרה ומקנייה דבר שאין בלבה לתת מתנה גמורה ולא גירשה אלא בשלה ואנן בעינן "ונתן" [...]

כותבת את גיטה – ומקניא ליה לבעל ויהיב לה ניהלה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ותוספות (שם) כתבו: "אשה לא ידעה לאקנויי – פירוש בדבר שהוא מחזיר לה ולא גמרה ומיקניא ליה אלא בתורת שאילה משאילתו לו."

והרשב"א כתב:

הא דבעי רמי בר חמא היו מוחזקין בטבלא שהיא שלה [...] קהו בה רבוותא ז"ל: וכי לא ידעא לאקנויי מאי הוי, הא אמר רבא לעיל דרבנן אקנו ליה בזוזא דספרא ומשום הפקר בית דין נגעו בה? ותירצו בתוספות דהתם הוא דדמי כתיבת סופר אקנו ליה אבל טבלא דידה לא אקנו ליה. וקשיא לי דאם כן מאי קא מייתי רב אשי ראייה מדתנן "האשה כותבת את גיטה" דהתם שאני דאקנו ליה רבנן בזוזא דספרא [...] ונראה לי לפרש [...] רב אשי [...] ואהדר ליה אעיקרא דדינא כלומר דגט מיהא הוי, ולא משום דידעא לאקנויי אלא דרבנן אקנו ליה זוזא דספרא, דחשו חכמים לתקנתה כדי שלא יעגן אותה אדמי כתיבת הגט. וכיון שכן אף טבלא שלה אקנו ליה ואפקורי אפקרוה רבנן לגבי דידיה משום תקנתא, דמה לי גיטא דכתיב אניירא מה לי דכתיב אטבלא דידה – הא דידה והא דידה, וכיון דהאי אפקרו משום תקנתה הם הכי אפקרוה לטבלא משום תקנתא דהא טבלא הדרא לה.

אך פשוט דברי רש"י משמע שלמסקנת הגמרא נפשט הספק דאיתתא ידעא לאקנויי, ודלא כרשב"א שכתב דאתתא לא ידעה לאקנויי, וחכמים תיקנו שהבעל יזכה בטבלא שלה.

בשולחן ערוך (אבן העזר סימן קכד סעיף ז) הביא את מסקנת הגמרא להלכה:

היה הגט חקוק על הטבלא, והעדים עליו, והוא יוצא מתחת ידה, ואומרת שננתנו לו וחזר ונתנו לה – אף על פי שהם מוחזקים בטבלא שהיא שלה, הרי זו מגורשת, שהאשה עצמה כותבת את גיטה.

ובבית שמואל (שם ס"ק יט) כתב וזו לשונו:

[...] בטבלא שלה יש לחוש שמא אינה יודעת להקנות לו אלא נתנה לו בדרך שאלה ואינה מגורשת, קא משמע לן דהיא יודעת להקנות לו ואמרינן הקנתה לו. ואם ידוע דלא הקנתה לו – אינה מגורשת, ולא אמרינן בזה דחז"ל הקנהוהו לו כמ"ש בסימן ק"כ [ס"ק ב] ובתשובת רש"ך כתב דהרשב"א סבירא ליה אפילו בכהאי גוונא הקנהוהו להבעל חז"ל, גם כתב דהרמב"ם סבירא ליה גם כן, ואין נראה לי.

גם בשו"ת חתם סופר (חלק א אבן העזר סימן פו) נקט לעיקר כדעת רש"י שלמסקנת הגמרא איתתא ידעא לאקנויי, והובא בפתחי תשובה (אבן העזר סימן כח ס"ק כח (השני)) וזו לשונו:

ועיינן בתשובת חתם סופר [...] אודות מסדר א' ששכח לשאול תחת החופה אם הטבעת שלו ולאחר זמן נתברר שהיה של הכלה עצמה, שהכלה מסרה מפתח ארגזה לנשים להוציא משם טבעת שלה לתנו לחתן לקדשה בו. וכשבא עובדא לפני רב אחד הצריך לקדשה שנית ולייחד בפני עדים במקום חופה ופירש טעמו משום דבגיטין (כ ע"ב) מבעיא ליה לרמי בר חמא אי איתתא ידעה לאקנויי ולפירוש הרשב"א – מובא בקיצור בבית שמואל (סימן קכד ס"ק יט) – מסקנא דרב אשי דאשה כותבת גטה מטעם הפקר בית דין ולא שידעה לאקנויי. ואם כן הכא בקידושין דלא שייך אקני ליה רבנן, דמהיכי תיתי למיעבד תקנתא זו, אינה מקודשת ויהיו כל בעילותיו זנות. ועל כן יש להצריך קדושין וחופה שנית.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והוא ז"ל השיב לו [...] באמת אין צריך לחוש לזה כלל: חדא – דגם להרשב"א אינו מחליט דלא ידעה לאקנויי רק ספיקא הוה כו' ואם כן לא שבקינן פשיטותא דכולי עלמא מפני ספיקו של הרשב"א. ועוד, דגם אי לא ידעה לאקנויי ולא יהבה ליה במתנה – בתורת שאלה יהבה ליה כמבואר ברש"י ותוספות שם ובכל הפוסקים, ואם כן: בשלמא בגט בעי "ונתן" משלו ולא מהני שאלה, אבל בקדושין כיון דשאלה לו כדי להתקדש בו הרי שאלו לו שיעור קישוט שווה פרוטה כו'; ועוד – דעיקר דברי הרשב"א דחוקים כו' והאריך בזה ומסיים שדברי הרשב"א הנ"ל אינם עקרים ולית מאן דחש ליה, והרב הנ"ל שהצריך קדושין שניים מדת חסידות עביד. עיין שם.

לפי זה לכאורה גם אם נקבל את דברי האישה, אין בדבריה כדי לפגום במעשה הקידושין, דלרוב הפוסקים איתתא ידעא לאקנויי.

אלא דאכתי יש לעיין בזה, דהנה כתב הרמ"א (אבן העזר סימן כט סעיף א): "אבל האשה שנתנה לאחד מתנה על מנת להחזיר לה לאחר שלוש יום כדי לקדשה בה תוך שלושים ונתן לה תוך שלושים לקדושין הוי מקודשת."

וכתב המקנה (קונטרס אחרון שם):

אלא דצריך להבין למה הוצרך לומר שהתנאי עד לאחד שלשים וקדשה בתוך שלשים. ונראה דודאי אם נתנה לו האשה הטבעת במתנה על מנת להחזיר לה לשם קדושין – לא הוי קדושין, כיון דאם לא יקדשה תתבטל מתנה – לא יהיב לה מידי דכיון דבין כך ובין כך שלה הוא. ולא דמי למקדשה בגזל דידה ואמרה "הן" דמקודשת, דאמרינן מסתמא מחלה לו כדאיתא לעיל (בסימן כח) דהתם שאני דאמרינן כיון דניחא לה להתקדש לו נתנה לו במתנה גמורה אפילו אם לא יקדשה, אבל הכא כיון דאמרה בפירוש על מנת להחזיר לה לשם קידושין – הרי התנתה בפירוש שאם לא יקדשה תתבטל המתנה – לא הוי קדושין. ונראה ראייה לדבר מהא דאמרינן בפרק הזהב (בבא מציעא דף מז) גבי חליפין: דוקא בכליו של קונה אבל כליו של מקנה לא מהני משום דהווי ליה כמקנה עם נכסים שאין להם אחריות, עיין שם, ולא אמרינן כיון דקנין סודר הוי כמתנה על מנת להחזיר כדאיתא בסוגיא וכן הוא בחושן משפט (סימן קצה סעיף ד בהג"ה) אם כן נימא דמה שנותן המקנה הסודר על מנת להחזירו קונה את השדה בחזרת הסודר, כיון שכבר קנה אותו בתפיסתו אם החזירו לבעלים נימא דעל ידי חזרה זו יקנה את השדה מן המקנה, דהוי ממש דין זה שנותן לו הסודר במתנה על מנת להחזיר לשם קנין השדה [...] ונראה דסבירא ליה להט"ז דלדעת הרא"ש דסבירא ליה בהשוואל על מנת לקדש דבסתמא אמרינן דעתו באופן המועיל, אפילו לא קבע הזמן על החזרה אמרינן דמסתמא אדעתו שהיה לו במתנה על מנת להחזיר אחר זמן הקדושין, הכי נמי אמרינן הכא בנתנה לו על מנת להחזיר סתם: כיון דניחא לה בקדושין דאדעתא דהכי נותנת לו, או אפילו לא היה נתינה כדי לקדשה אלא דבשעת הקדושין אמרה "הן", אמרינן דמסתמא אדעתא שלא תהא קדושין אלו לשם חזרה אלא שיהא שלו עד לאחר זמן ואז יהיה ממילא מוחזר. כן נראה לי לפרש דעת הט"ז אף שאינו מכוון בלשונו. אך נראה דאינו מוכרח [...] ונראה דלכך הוצרך הרמ"א שיתנה בפירוש לאחר שלשים יום. כן נראה לעניות דעתי וצריך עיון.

ובפתחי תשובה (שם ס"ק ג) כתב וזו לשונו:

ובס' קהילת יעקב כתב עליו: ולפי עניות דעתי נראה בפשיטות דמקודשת, דדמי לאומר "הנני נותן לך חפץ זה במתנה על מנת שתקנה ממני איזה חפץ

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אחר בחפץ זה שנתתי לך" דודאי מהני, כמו בגט שהאשה נותנת להבעל הנייר במתנה שיכתוב עליו הגט ויחזור ויתן לה ויהיה שלה, שהאשה יודעת לאקנויי בכהאי גוונא.

ועיינן באוצר הפוסקים (סימן כט ס"ק כ אות ב) שהאחרונים הסכימו שהעיקר כדעת המקנה, שאישה שנתנה לאיש ממון במתנה על מנת להחזיר כשיקדשה בו, אינה מקודשת, דהא לא יהיב לה מידי.

ויש להוכיח מהראיה שהביא המקנה מהדין דקניין סודר, דלאו דווקא כשהאשה עשתה תנאי מפורש אלא הוא הדין בכל מקום שברור לכול שאם החתן לא יקדשה בטבעת, יהיה חייב להשיבה לה.

ולפי זה בנדון דידן שהאשה אומרת שקנתה את הטבעת ומסרה לבעל, והרב מסדר הקידושין לא הבהיר לה שהחתן זכה בטבעת, ברור ופשוט שכל מה שהיה בדעתה של האישה לזכות את הטבעת לבעל היה זה על מנת שיקדשנה בה ושם לא יעשה כן תדרוש אותה ממנו בחזרה, ובפרט כשמדובר במתנה, דקיימא לן בה שדברים שבלב הוו דברים, כדאיתא בשולחן ערוך (חושן משפט סימן רז סעיף ד).

ואף שלמעשה אין לסמוך על טעם זה לחוד להקל, משום שהמקנה עצמו השאיר בצריך עיון בדעת הרמ"א ובדעת הט"ז, מכל מקום חזי לאצטרופי כטעם נוסף לקולא, במקום שיש טעם חשוב להקל, כגון במקום שהקידושין נערכו בפני עד אחד.

סידוד חופה וקידושין בידי מי שאינו בקי בטיב קידושין

איתא בגמרא (קידושין יג ע"א): הא דאמר רב יהודה אמר שמואל: כל שאינו יודע בטיב גיטין וקדושין לא יהא לו עסק עמהן, אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: וקשין לעולם יותר מדור המבול.

ופירש רש"י:

הדר יתבי וקאמרי – בשמעתיה דרב אסי: הא דאמר רב יהודה כו', אמר רב אסי עלה: קשים לעולם דיינים המורים הוראה בעריות ואינם בקיין יותר מדור המבול.

ותוספות (שם ו ע"א דיבור המתחיל לא יהא) כתבו:

לא יהא לו עסק עמהן – פירש בקונטרס לא יהא דייין [...] והר"ר עזריאל פירש שלא ידבר עם הנשים על עסקי קידושין לקדשם שפעמים שתהא מקודשת באמירתם או בנתינתם ולא יבין.

ותוספות הרא"ש (שם דיבור המתחיל אפיי לא) כתב:

[...] נראה לפרש דהכי קאמר: מי שממנין אותו אגיטין וקידושין – צריכים אנו להודיעו הא דרב יהודה אמר שמואל שלא יכשל בה, דשכיח הוא, או דילמא ליכא למיחש להכי דלא שכיח כולי האי.

והשולחן ערוך (אבן העזר סימן מט סעיף ג) פסק כרש"י: "כל מי שאינו בקי בטיב גיטין וקדושין לא יהא לו עסק עמהם להורות בהם, שבקל יכול לטעות ויתיר את הערוה."

וכתב הט"ז שם:

להורות בהן – כן פירש רש"י. משמע דנתינת קידושין אין קפידא כל כך, דהיינו לסדר הקידושין תחת החופה, שאין שם הוראה. ואם כן בגט היה נמי לנו לומר כן, דהא כללינהו בחדא מהתא, אבל לפי האמת אינו כן, דבנתינת קידושין – אין שם הרבה פרטים באותו סידור, ואין מצוין שינויים שם ששייך

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בהם הוראה, אבל בסידור גיטין – הרבה מאוד פרטים, וזהו ודאי בכלל הוראה, ואין ליתן לסדר גיטין אלא למומחה ברבים. וכן המנהג בינינו שמכבדין בסידור קידושין אפילו אינו למדן גדול – מה שאין כן בגט. ועיין מה שכתבתי בהקדמה בפירוש פשוט ד"כל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין" דהיינו אפילו דברים שאין בהם קולא יטעה – אפילו הכי לא יתעסק בהם אלא צריך שידע הכל על בורין, וזה משמעות הלשון בטיב גיטין וקידושין.

וכן כתב בביאור הגר"א שם שרש"י חולק על התוספות שם. ונראה שכוונתו למה שכתבו התוספות בדף ו. וכן פסק הבית שמואל שם – כט"ז. ובפתחי תשובה (שם ס"ק ב) הביא דברי הט"ז וכתב:

ועיין בתשובת שבות יעקב (חלק ג סימן קטז) שלא כתב בן אלא דהוא הדין שלא יסדר קידושין לכתחילה, ולהכי נקט הש"ס "לא יהא לו עסק" – משמע כל התעסקות בענין קדושין וגיטין. וגם רש"י ז"ל שכתב "שלא יהא דין בדבר" – לא כיון דוקא אם יהיה דין לדון על הגיטין או הקדושין אם הם כהוגן, רק דהוא הדין שלא יסדר לכתחילה, וזה נכלל גם כן בכלל "דיין". וכן משמע בתשובת מהרי"ו (סימן פה) כו' ובודאי לא בחנם הורגלו דורות הללו שאין מסדרין קדושין בלתי התרת הרב כי יש לחוש להרבה מכשולים שיבא לקדש ח"ו איסור ערוה או שניה כאשר קרה בזמנינו כו' ושם בתשובת הגאון בעל כנסת יחזקאל כתב שדבר זה הוא תקנה מרבני צרפת שהיו בימי רבנו תם שגזרו ואמרו שלא יסדר שום אדם קדושין כי אם מי שנבחר לרב או מורה צדק בקהילתו ומי שיעבור על אלה כו' עיין שם [...]

ובשו"ת צמח צדק (ליובאוויטש, אבן העזר סימן רנד) כתב:

וכן פירש רש"י וכן כתב הסמ"ג (מצוות עשה סימן מח) "לא יהא לו עסק" – פירוש: לעשות הוראות, אבל לסדר הגט יש לומר אין זה הוראה דהא מצינו במשנה וגמרא שהבעל אומר לשנים "תנו גט לאשתי" (דף סו סוף ע"א) ושם בגמרא לעיל מיניה "בי תרי מינייכו נכתוב גיטא". ואף על גב דבפרק קמא דגיטין (דף ה סוף ע"ב) משמע בגמרא ורש"י דהווי ממנו גברא רבא אגיטי לאורויי האיך נעביד – משמע דגם סידור הגט צריך להיות על פי גברא רבא – יש לומר: זהו לכתחילה, אבל לא לפסול דיעבד. ועיין בט"ז (סוף סימן מט) שרצה לומר כן ולסוף דחה סברא זו, ועיין בסדר הגט (סעיף קא) – יש לומר: כל זה לכתחילה, אבל דיעבד כשאנו רואים הגט שנכתב בטוב ככל הגיטין, ובפרט שכתבו הסופר הכותב גיטין תמיד כמו בנדון דידן – אין לפוסלו מחמת זה. וכן משמע עוד מדפירש רש"י בקדושין (דף יג סוף ע"א ד"ה הדר יתבי) "דיינים המורים הוראה בעריות ואינן בקיאים" וכו', עיין שם, הרי דזה קאי רק על המורים הוראות. ועיין בבית יוסף (סוף סימן ד) – מה שכתב בשם רבינו שמשון על הקראים – מוכח כמו שכתבתי דלא פסלם רק מפני שמגרשים שלא כדת. אבל לא מפני שמסדרי הגט אין בקיאים כל כך כו'.

למדנו שמי שאינו בקי בטיב קידושין, דהיינו שלא הגיע להוראה בעניינים אלו – לרוב הפוסקים יכול לסדר קידושין אפילו לכתחילה, ויש סוברים שלא יסדר קידושין לכתחילה משום שגם בסידור קידושין יש לחשוש למכשולות, ולכן עשו תקנות בדבר עוד בזמן הראשונים. ובסידור גט כולי עלמא לא פליגי שמי שאינו בקי בטיב גטין – לא יסדר גט לכתחילה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

גט שסידרו מי שאינו בקי בדיני גיטין – דינו בדיעבד

ולעניין כשרות הגט ותוקף הקידושין שנעשו על ידי מי שאינו בקי בהלכות אלו – הדברים מפורשים במקום אחר: נדון תחילה בגט שסודר בידי מי שאינו בקי, ונלמד מיניה לנדון דידן, וזה החלי.

כתב הריב"ש (סימן שפט, בהרחבת הדברים שבסימן שפח שהם שאלה לרבו הר"ן):

אודיע לפני כבודך כי זה האיש הביא פה סרקסטה יע"ה שטר מעשה בית דין שקבל גט כשליח קבלה מפלוני, כמו שתראה מן המעשה בית דין. ובאמת כי לשון המעשה בית דין קצר מאד, וגם יש טעיות בלשון, וזה הוראה שלא דקדקו בכל הדקדוקים הצריכים בגט. ומפני זה חששתי למה שראיתי כתוב בו:

ואמר לנו: 'הרי שפלונית מנתה לי שליח וכו' והבעל כתב לי גט לאשתו הנזכרת, ומסרו מידו לידי, בפניכם רבותי וכו', ואנו ראינו הגט שכתב הבעל הנזכר, ומסרו מידו ליד השליח בפנינו. ונתברר לנו שכל עניני הגרושין נעשו כהוגן וכתקון חכמים. וקרענו הגט הנזכר, והתרנוה לינשא וכו'.

– כמו שתראה בטופס המעשה בית דין, שביד זה.

חששתי לפי הנראה מפשט לשונם: הנה הבית דין היו הם עצמם עדי מסירת הגט. ואם כן, אינן יכולין להיות דיינין, דאין עד נעשה דין. ומעשה בית דין זה כאלו אינו ואין למדין ממנו כלל. ואף על פי שכשראו שלשתן העדות, יכולין לדון על פי ראייתם [...] הנה יש לחוש שמא נמסר בלילה, ואז אינם יכולין להיות דיינין [...] וכגון הא איכא למיחש לבית דין טועין, דומיא ד"ההיא אודיתא דהוה כתיב בה 'דוכרן פתגמי' וכל לישנא דבי דינא", דבפרק זה בורר (סנהדרין כט, ב). וכל שכן בדברים כאלה, הנעלמים מן החכמים וכל שכן מהמון הדיינין שאינן בקיין בלשון [...]

עוד כתב הריב"ש שם:

[...] כי מעיד אני על רבותי הרב רבינו פרץ הכהן ז"ל והרב רבינו נסים נר"ו שמעולם לא הניחו שינתן גט זולתי בפניהם, לפי שרוב מצויין אצל גיטין אינן מומחין ולא בקיין בדקדוקי הגט. גם בזמן רבותינו ז"ל היו ממנין אחד מהם על הגטין, כמו שאמרו בריש גיטין (ה, ב): "אתא לקמיה דרבי אחאי, דהוה ממונה אגיטין" [...]

ובתשובת הר"ן (שם סימן שצ):

[...] ולפי שכל מה שכתבו הראשונים בענין בית דין הרואין – אם נעשין דיינים על פי ראיית עצמן – גלוי וצפוי לפניך, איני מאריך עמך. וכל שכן שלפי דעת, אפילו לדברי המחמירין, בכי הא יכולין להיות דיינין.

ומה שאמרת שאף על פי כן יש לחוש שמא נמסר בלילה, דכגון הא איכא למיחש לבית דין טועין, דומיא ד"ההיא אודיתא דכתיב בה 'דוכרן פתגמי' וכו' – לפי דעתי, בסתם בית דין אין ראוי לחוש לכך. שאם באנו לחוש – לא לזה בלבד אנו צריכים לחוש, אלא לכמה מיני פסול שהן קרובים להזדמן בגט, ולא נכשיר שום מעשה בית דין הבא לפנינו. אלא ודאי: לבית דין טועין לא חיישינן. וההיא אודיתא – מפני ריעותא הנמצא בה חששו לה, שלא היה כתוב בה "במותב תלתא הוינא", ולא חתמו בה אלא שנים. וקיימא לן דצריכי למכתב "במותב תלתא כחדא הוינא, וחד ליתוהי". אבל שנחוש לסתם בית

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דין שמה טעו – הא ודאי לא. אבל דעתי שהביאך לחוש למה שחששת מפני שאפשר שהדיינים מוחזקין שאינן יודעין בטיב גיטין וקדושין כראוי, וכמו שכתבת שלשונם מוכיח עליהם. וכגון זה ודאי יפה חששת שלא לראוהו בלילה ודאי יש לחוש אלא לכמה פסולין שאפשר להזדמן בגט. ואני לא אתיר אשה על פי מעשה בית דין כזה, שהיאך אסמוך על בני אדם שאין יודעין בטיב גיטין, מפני שהן כותבים שנתברר להם שכל עניני הגרושין נעשו כהוגן וכתקון חכמים, להתיר אשה העומדת בחזקת אסור, ואנחנו היודעים ועדים שאינן כדאי שיהיו הענינים הצריכין בגט מתבררין להן.

ובבית יוסף (אבן העזר סימן קמא) הביא ("מצאתי כתוב") על פי תשובת הרא"ם (סימן לה) בזה הלשון:

מעשה באחד שבא עם גט בידו ואמר שהוא שליח להולכה, והשטר שהוציא מידו לאמת דבריו היה שטר מעשה בית דין שהיה כתוב בו "אנו בית דין חתומי מטה, במותב תלתא הוינא יתבי, ובא פלוני וגירש לאשתו פלונית ואמר לו 'התקבל גט זה לאשתי פלונית והרי היא מותרת לכל אדם'." ובא זה השליח לפני הה"ר אליא מזרחי [- הרא"ם], וכשראה דבריו שהיה אומר שהוא שליח להולכה, והשטר של מעשה בית דין מוכיח שהיה שליח לקבלה, שעשאו הבעל מעצמו בלי רשות האשה, רצה בתחילה להתיר [...] ואז הרב הנזכר פסל שליחותו מטעם שהעדים מכחישים אותו, גם פסל הגט עצמו מכיון שהיו עמי הארצות שלא ידעו אם יכול הבעל למנות שליח לקבלה אם לאו, וכל כי האי גוונא אין לסמוך על גיטיהם ויש לחוש לכמה מיני פיסולים שנעשו בו כדכתב הר"ן (שו"ת ריב"ש סוף סימן שצ) והריב"ש (שם סימן שפח) שפסלו גט מפני שראו לשון המעשה בית דין שהיה לשון הדיוטות, כל שכן בכי האי גוונא שטעו בהדיא בדין השליחות. ואין זה צריך לפנים.

וכן פסק הרמ"א (אבן העזר שם סעיף ל):

גם הגט עצמו פסול מאחר שמוכח שמסדרי הגט היו עמי הארץ ולא ידעו שאין הבעל עושה שליח קבלה, יש לחוש לכמה מיני פסולין (בית יוסף – "מצאתי כתוב" מעשה בכהאי גוונא נעשה בפני ר"א מזרחי), וכן כיוצא בזה שניכר שאותן שסדרו הגט היו הדיוטות (ריב"ש).

ובפתחי תשובה (שם ס"ק כח):

עיינן בתשובת שיבת ציון (סימן צא) בדבר הגט שנשלח לעיר אחת ונמצא בו שלוש ריעותות. והאר"י שם דמצד הריעותות יש להקל בדיעבד, אך מאחר שנמצא שלוש ריעותות יש לחוש פן לא ידע זה המסדר בטיב גיטין, אכן אם מכירין את הרב המסדר והוא מוחזק לן שבקי בדיני גיטין והריעותות הנ"ל נעשו על פי מקרה אז יש להקל. עיינן שם. ועיינן בתשובת אדוני אבי זקני פנים מאירות (חלק ג סימן מז) במעשה כיוצא בזה, ורצה גם כן לפסול הגט מצד שלא הרגישו מסדרי הגט בהריעותות, ויש לחוש שהמה עמי הארץ כנזכר בסימן קמ"א סעיף ל' כו' ושוב כתב דנראה ברור דהתם מיירי שטעו בדבר שמפורסם לפסול, מה שאין כן כאן יש לומר שלא דקדקו ביו"ד יתירה הנכתב ב'צבית' וכן בווי"ן ארוכין כו', עיינן שם.

ובשו"ת נודע ביהודה (תניינא אבן העזר סימן קה) כתב:

ועכשיו שבאו דברי המסדר לידי ראיתי שאינו בקי בטיב גיטין וקידושין כלל כי נמצאו בו כמה שגיאות, ואף שיש לדון על כל שגיאה ושגיאה לענין דיעבד, מכל מקום הרי ההדיוט הזה כבר שמע קול רעש ובכל זה לא הזכיר שום

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אמתלא, רק מתמיה על הקול ושולח העתק מהגט עם כל שגיאותיו ולא חלי ולא מרגיש בשום שגיאה, אם כן מכלל שאין לו שום ידיעה בהלכות גיטין כלל, ואם כן הגט הזה פסול מצד מה שמבואר בסימן קמ"א סוף סעיף ל' בהג"ה – עיין שם. ומעתה הנני מחזיק בפסקו של כבוד הגאון המובהק מו"ה מאיר ברבי אבד"ק פ"ב [– פרשבורג] שהאשה המתגרשת הנ"ל הרי היא עודנה בחזקת אשת איש כמו שהיתה, עד שתתגרש שנית בגט שיסודר במקום אחר לפני גדול הדור ובית דינו. והנה הגאון המובהק הנ"ל כתב שהיא בחזקת אשת איש כמו שהיתה, זולת שאם ימות בעלה קודם שיגרשנה מחדש שהיא אסורה לכהונה, ויפה כתב.

וכן פסק הרמ"א (סימן קמב סעיף ט): "ולא חיישינן לבית דין טועין, אלא אם כן אנו מכירין באותן שסדרו הגט שאין בקיאין, שאז אפילו כתוב כהוגן חוששים להם."

ובפתחי תשובה (שם ס"ק יז) כתב:

עיין בתשובת ברית אברהם (ריש סימן קו) שכתב דאף דמדברי הרמ"א אין הכרע רק לחוש על דינים המסדרים כתיבת הגט דנפיש מילי, מה שאין כן על דינים המסדרים הנתינה ואינו מקום כתיבת גיטין, מכל מקום מדברי תשובת הרא"ש שהובא בבית יוסף (סימן קכ) מבואר החשש על עידי הנתינה שהיו הדיוטות, יעוין שם. ועיין שם עוד (בסוף סימן קד) שהביא בשם תשובת פני יהושע (סוף סימן ב) שכתב דדוקא אם הטעות במידי דשכיח אבל בטעה במידי דלא שכיח לא הוי 'אינו יודע בטיב גיטין' והוכיח כן מסוגיא דקדושין (דף ו) והעלה דאין להרהר בכיוצא בזה – יעוין שם.

ואילו בשו"ת שואל ומשיב (מהדורא קמא חלק ג סימן טו) כתב:

ומה שכתב מע"ל שלא לחוש בזה על פי מה שכתב בשו"ת זקנו בעל מגיני שלמה בשו"ת פני יהושע (סימן ב) שאף אם אנו יודעין שהמסדרין היו עמי הארצות יש להקל בזמן הזה, אחר שהכל מסודר בשולחן ערוך – הנה העין רואה שהטיבו אשר דברו שלא יסדר כי אם הבקי, שכמה מכשולות יש מה שלא ידע המסדר, ואף אם יש לפניו מסודר – כל שלא למד בטור ושולחן ערוך יקרא כמו בתחנה.

ובא וראה כמה חשו העבודת הגרשוני והצמח צדק על הגט שסדר אדם גדול – עיין שם כמה טרחות טרחו בזה, ושם היה טעות בהרשאה – עיין שם בצמח צדק (סימן קי) ועבודת הגרשוני (סימן לח), ואינם לפני כעת.

אבל כאן יש הרבה ריעותות בגט ומה שכתב מע"ל "כיון דבדיעבד כשר הוה כבקי אין בדבר" – לא ידעתי, אם היו בקיאין לא היו עושין כן לכתחילה וכמה דברים אשר לא כשר רק בשעת הדחק ועיגון כמו שיש שי"נין ואל"פין ועיי"נין וסמ"כין שלא נדבקו כראוי, ואף שהתינוק קורא אותם תיקון זה דוקא במקום עיגון [...] ועל כן על כל אלה הטעותים והבילבולים אי אפשר להכשיר הגט וניכר דהמסדר והעדים והסופר הם עמי הארצות ולא ידעו כלל [...]

ומרן הראשון לציון זצוק"ל בשו"ת יביע אומר (חלק ז אבן העזר סימן כ) כתב עוד בזה:

ברם דא עקא, שהרמ"א בהגה (סימן קמא סעיף ל) כתב שאם מוכח שמסדר הגט אינו בקי בטיב גיטין, יש לחוש לכמה מיני פיסולים וכו', וכן כתבו הרבה אחרונים. ומכל מקום נראה שבנידון דידן שיש עיגון בדבר, יש לסמוך על מה שכתב בשו"ת פני יהושע (חלק אבן העזר סימן ב וסימן ו) בדבר גט שבא אליהם ממדינה אחרת, והיו כמה טעויות בגט, וחשב גדול אחד לפסול הגט.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והשיב שאין לנו לחשוך בבית הדין מסדרי הגט לעשותם רשעים שיכתבו גט בעוד שאינם בקיאים בטיב גיטין, ויש לתלות שטעויות אלה טעות סופר הן. והרי בכמה ספרי תשובות דנו בכמה גיטין הבאים ממדינת הים ונמצאו בהם טעויות רבות, והכשירותם ולא חשו לבית דין עם הארץ. ודוקא כשיש הוכחה ברורה שבית הדין טעה בהלכה חיישינן שהם עמי הארץ. וכבר ראינו כמה מסדרי גיטין שאין בידם אלא סדרי גיטין של השלחן ערוך והלבוש, וזולת זה אין דיני גיטין שגורים על פיהם כלל, והם שולחים גיטין גם למדינות אחרות, ואין פוצה פה ומצפצף, שמכיון שרוב הדינים מבוארים בסדרי גיטין, פשיטא דלמילתא דלא שכיחא לא חיישינן כלל וכו'. עיין שם.

והוסיף עוד (בסימן ו) שבזמן הזה שנתפשטו סדרי גיטין בשלחן ערוך והלבוש, וכל בית ישראל הולכים לאורם, והכל מבואר שם באר היטב, אנו סומכים בזמן הזה לקבל גיטין הבאים ממדינת הים וכו'. עיין שם.

וכן כתב בשו"ת תרומת כסף (חלק אבן העזר סימן לא). והוסיף הטעם הנ"ל שמכל שכן שרבו סדרי גיטין וכו', עיין שם. גם החתם סופר (חלק אבן העזר סימן נד) כתב שיש להכשיר בזמן הזה גיטין הבאים ממדינת הים, מפני שסידורי גיטין מצויים בבתי הדין, ושכן דעת הריב"ש (סימן רעא), אלא אם כן טעו בדבר המבואר להיפך בסדרי גיטין, עיין שם. וסמך על זה הגאון השמ"ח גאגין בעל שו"ת ישמח לב בתשובה שהובאה בשו"ת שערי רחמים (פראנקו, חלק אבן העזר סימן כא). עיין שם. וכיוצא בזה כתב בשו"ת מנחת משה (חלק אבן העזר סימן יא אות ג), והביא גם כן דברי הריב"ש הנ"ל. ועיין עוד בשו"ת צמח צדק מליבאוויטש (חלק אבן העזר סימן רנד) ובשו"ת רב פעלים (חלק ד סימן יא) ובשו"ת משה האיש (חלק אבן העזר סימן יב), עיין שם. וכן פסק הגאון רבי יוסף ידיד הלוי בספר ויחי יוסף (בהלכות גיטין). ואין כאן מקום להאריך יותר.

ובתשובה אחרת לו (ביביע אומר חלק ו אבן העזר סימן יב) כתב:

ועוד שניכרים הדברים שמסדר הגט עם הארץ ואינו בקי בטיב גיטין. וכמו שכתב כיוצא בזה הרמ"א באבן העזר (סימן קמא סעיף ל), עיין שם. וכן כתב השואל ומשיב (קמא, חלק ג סימן טו) ובשו"ת צמח צדק מליבאוויטש (חלק אבן העזר סימן רנד בדיבור המתחיל ומ"ש לפסול) ובשו"ת עין יצחק (חלק א אבן העזר סימן נ אות ו), עיין שם. ועיין בשו"ת מהרש"ם (חלק ג סימן רז) שכתב בנידונו, שהיה מקום עיגון גדול, ובכל זאת כתב שאין למסור הגט מפני שיש חשש גדול שהמסדר עם הארץ, בפרט במדינות אמריקה המשובשת בגלות, ולכן ראוי לחקור ולדרוש מה טיבו של המסדר ואם יתברר שראוי הוא לסדר גטין ורק בשגגה נעשה כן אז יש להקל. עיין שם. ועיין עוד בשו"ת נודע ביהודה (תנינא, חלק אבן העזר סימן קה) שהרעיש מאד בגט שהיו בו דקדוקים יותר קלים מאלו, וגזר לפסול הגט והמסדר. עיין שם. ועיין עוד בשו"ת נשאל דוד (חלק אבן העזר סימנים לה-לו) ובשו"ת דברי מלכיאל (חלק ג סוף סימן קיב וסוף סימן קטז), עיין שם. וכל שכן כאן שיש לחוש שמא המסדר אינו משלומי אמוני ישראל (ושייך לקונסרבטיבים). לפיכך לא מלאני לבי למסור הגט לאשה, וצריך להשיג גט אחר כשר על ידי רב הבקי בסידור גיטין. וה' יתברך יגדור פרוצותינו ויחיש לגאלינו ומלאה הארץ דעה את ה'. והנראה לעניות דעתי כתבתי.

עולה מהמקובץ שכאשר מוכח מתוך מעשיו של מסדר הגט שהוא עלול לטעות בדברים הפוסלים את הגט – אין להתיר אישה על פיו גם אם יכתוב במעשה בית דין שהכול נעשה כהלכה. ובדרך כלל: כאשר בא לפנינו מעשה בית דין אין אנו חוששים שהגט סודר שלא כדין – אף על פי שכתבו הראשונים שרוב המצויים אצל גטין אינן מומחים – חזקה על בית הדין שעשה את הגט

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כדין. ואם הוכח שמסדר הגט או בית הדין עלולים לטעות כנ"ל – חוששים לכשרות הגט. ובזמן הראשונים, בטרם נפוצו סדרי הגט המצויים, די היה שמוכח מתוך לשונו או מתוך מעשיו של מסדר הגט שהוא עלול לטעות כנ"ל כדי שהגט יפסל. ולאחר שנפוצו סדרי הגט המצויים – אין לפסול מסדר גטין שטעה בהלכה, אלא אם כן טעה בדבר שמפורש בסדר הגט, דאז יש לחוש שמא אינו יודע הלכות נוספות שפוסלות את הגט, אבל אם טעה בדבר שאינו מפורש בסדר הגט, אין חוששים לכשרות הגט – שאף על פי שאינו יודע הלכה זו, יודע הוא בוודאי את סדר הגט, ואין לחשוש שמא טעה בהלכות שאינן מופיעות בסדר הגט, שאלו דברים שאינם שכיחים ואין חוששים להם. וכאשר טעה בדברים המפורשים בסדר הגט – חוששים לכשרות הגיטין שעשה, גם כאשר טעה בדברים שאינם פוסלים בדיעבד, שכשם שאינו יודע הלכות אלו, עלול הוא שלא לדעת הלכות נוספות. וכאשר אפשר לתלות את הטעות בטעות סופר, תולים בכך. וכאשר מסדר הגט הוחזק כבקי בטיב גיטין, גם אם טעה כנ"ל, תולים את הטעות במקרה, ולא פוסלים את הגט שעשה. וכאשר ידוע שמסדר הגט הוא עם הארץ, שגם אם ילמד את סדר הגט לא יבין את מה שלפניו, חוששים לכשרות הגט בכל אופן.

ובמקום שחוששים לכשרות הגט: האישה עומדת בחזקת אשת איש כבראשונה, ורק לחומרא חוששים לגט שקיבלה, שאם ימות בעלה תהיה אסורה לכהן.

שוב ראיתי בשו"ת צמח צדק שכתב:

מה שכתב לפסול המסדר אף שזה גם כן חסרון ידיעה, שהרי שליח קבלה שמינה הבעל לא מהני ולא כלום, אם כן ניחוש שמא טעו בדין אחר. ועל כורחך צריך לומר: כיון [ש]הגט בפנינו ורואים אנו שנכתב בטוב – אין לחוש. וראיה מהגמרא ריש גיטין (ב ע"ב) דרבה דמצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם מפני שבני מדינת הים אינן בני תורה, כדפירש רש"י (שם) שאינם יודעים שצריכים 'לשמה', אף על פי כן: כשאומר בפני נכתב ובפני נחתם – הגט כשר, ולא חיישינן לפסולים אחרים משום דלא שכיחי. ומה שפירש רבנו תם [שם] בתוספות דיבור המתחיל "לפי" הראשון, דאם החשש ל"אין בקיאים" היה לנו לחשוש גם שאינם בקיאים בשאר ההלכות, ולכן פירש שהיו בקיאים שפיר אלא שלא חששו לדין 'לשמה' "דהך דרשה [...] אינה נראית להם עיקר" לא סבירא ליה לרש"י. ותשובת הר"ן שכתב שלא היה סומך על ההדיוטות – זהו מפני שלא ראה הגט כלל, כי אם ההדיוטות כתבו שנתגרשה בטוב, על כן כתב "איך נסמוך עליהם" כו' [...]

הרי שגם במקום שיש סיבה לחשוש: אם הגט לפנינו והוא כתוב כהלכתו, איננו חוששים לפסולים שאינם מצויים. ולכאורה דבריו מתנגדים למה שכתב הרמ"א (בסימן קמב) שגם כשהגט לפנינו והוא כתוב כהוגן חיישינן לטעות. ונראה שברמ"א מיירי במסדר גט שהוחזק שאינו בקי בטיב גיטין, דאז חיישינן לפסולים נוספים גם כשהגט כתוב כהוגן, ובצמח צדק מיירי במסדר גיטין שיש לו חזקת כשרות, ויש ריעותא במעשיו, דאז כתב שאם הגט נכתב כהוגן, הגט מוכיח עליו שהוא יודע את ההלכות המצויות, ואין חוששים שמא באה לפניו בגט זה שאלה שאינה מצויה.

ומכאן לקידושין שסידרם מי שאינו בקי בדיניהם

עד כאן בעניין גט שסודר בידי מי שאינו בקי. ומיניה לסידור קידושין: למעלה הבאנו את דברי האחרונים שכתבו שסידור קידושין קל מסידור גט, ואם בסידור גט כתבו האחרונים שלאחר שנפוצו בעולם סדרי הגט – מי שיודע את סדר הגט רשאי לסדר גט ולא חוששים שיטעה בדברים הפוסלים את הגט, קל וחומר בסידור קידושין, דלא חיישינן לטעות כזו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ובנדרון דידן טוענים המבקשים שמסדר הקידושין לא היה בקי בהלכה. בית הדין דחה את טענתם וכתב שלאחר שצפה בסרט החתונה, לא ראה דבר שיש בו כדי לבטל או אפילו ליצור ספק בתוקפם של הקידושין. ברם ישנם דברים שאי אפשר לראות בסרט, כגון אם עדי הקידושין כשרים או פסולים, ואם טבעת הקידושין שייכת לאישה.

לפי המבואר לעיל: אם יוכח שמסדר הקידושין לא היה בקי בהלכה עד שעלול לטעות בדברים הפוסלים את הקידושין, יש לחשוש לכל הפחות לכשרות העדים, שכן בעוונות, בשמחת נישואין של בני זוג שאינם שומרי תורה ומצוות, עדים פסולים מצויים אף יותר מעדים כשרים, יש חשש שמא מסדר הקידושין לא הקפיד על כשרות העדים.

כאמור, המבקשים טוענים שמסדר הקידושין אינו בקי בהלכה, ומבססים את טענתם על שמסדר הקידושין לא הקפיד על כמה דברים המקובלים אצל מסדרי חופה וקידושין. כמה מהדברים הכתובים בבקשה אינם יותר ממנהג משום 'מהיות טוב' או סדר נכון של הדברים, ואין בהם שום בעיה הלכתית; ובכמה דברים הכתובים בבקשה נראה שהמבקשים טעו בהלכה, ומסדר הקידושין נהג כהוגן, כמו מה שטענו שמסדר הקידושין החתים את החתן לפני העדים, שאין בזה כל ריעותא, ועוד עניינים שאין בהם ריעותא בהלכה ולכל היותר אלו מעשים מיותרים. גם דברים אחרים שעשה אינם נוגעים לעיקר הדין, אלא יותר לגדר של הנהגה נכונה, כמו מה שטענו שעשה קניין על הכתובה לאחר חתימת העדים (שלא כדאיתא בשולחן ערוך אבן העזר סימן סו סעיף א ברמ"א, ועיין ביאור הגר"א שם ס"ק ט), וכמו מה שטענו שעשה הפסק בין ברכת אירוסין לקידושין בפריסת טלית וברכת שהחיינו, שלרוב הפוסקים הדין דמברך ברכת אירוסין עובר לעשייתן הוא רק לכתחילה (עיין אבן העזר סימן לד סעיף א ובחלקת מחוקק ובית שמואל שם), וכמו מה שטענו שמסדר הקידושין לא שאל את החתן אם הטבעת היא קניין כספו ולא שאל את העדים אם הטבעת שוה פרוטה (עיין באר היטב אבן העזר סימן כז ס"ק א). גם מה שלא הקפיד עם העדים שיראו נתינת הטבעת לאישה – אין זה מעכב, דהוא עצמו היה אחד העדים, וגם העד השני מן הסתם התבונן בנתינת הטבעת לאישה.

כל הדברים הללו גם יחד אינם מבססים את החשש שמסדר הקידושין טועה בדברים שפוסלים את הקידושין. אך גם אם היה חשש כזה, נראה שלא די בכך ליצור ספק בקידושין, שכפי שכתבנו לעיל, כאשר מסדר הקידושין אינו בקי חוששים לדברים המצויים, ובסידור חופה וקידושין הפסולים המצויים הם בעניין הטבעת והעדים. בעניין הטבעת כבר כתבנו שגם אם כדברי האישה שרכשה את הטבעת בעצמה, אי אפשר לבסס על זה אפילו ספק, ובעניין העדים הוא מילתא דאיכא לברורי, שהעד הנוסף לפנינו ואפשר לזמן עדים שיעידו אם הוא כשר לעדות אם לאו.

ומצאנו למרן הראשון לציון זצוק"ל ביביע אומר (חלק ח אבן העזר סימן ה) שדן להקל במסדר קידושין שהוחזק שאינו מקפיד על סידור חופה וקידושין כדין, אך נראה שנדרון דידן לא דמי לנדרון דידיה. נעתיק דבריו:

קושטא קאי דבנדרון דידן איכא ריעותא רבה בעצם מעשה הקידושין אשר נערכו על ידי "רב" שאינו מקפיד כלל על כשרות העדים של הקידושין, והעידו שהוא ידוע ומפורסם בזה; ואף הכתובה שביד האשה שנכתבה על ידו – נכתבה רק בלועזית ושלא כנוסח הכתובות שלנו שהוא על פי תקנת חז"ל, אלא רק בנוסח תעודה סתמית: "שביום פלוני נישאת פלונית לפלוני, וקיבלו את ברכתו של הרב", וחתומים עליה שני העדים והרב עורך הנישואין. ולאיש אשר אלה לו – אם יכונה "ריפורמי" או "חצי ריפורמי" אחת היא – שאין לסמוך כלל עליו לומר שמעשה הקידושין עצמו נעשו כדת, באמירת החתן

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ובנתינת הטבעת לכלה, ובהשגחת העדים בנתינת הטבעת מידו לידה, ושלא תהיה טבעת שאולה וכיוצא באלה מההלכות המעכבות במעשה הקידושין.

ועיין בשו"ת הגאון מהרש"ם (חלק ב סימן קי בדיבור המתחיל והנה רו"מ) על סידור קידושין מאחד מהמתחדשים (ריפורמים) שכתב דדמי למ"ש ביורה דעה (סימן טז), גבי חרש שוטה וקטן ששחטו את האם בינם לבין עצמם, שמותר לשחוט את בנה אחריה, לפי שרוב מעשיהם מקולקלים. ועל כל פנים מצוי יותר שהעדים יהיו פסולים במעשה קידושין כאלה, ואפילו ליכא רובא – מצוי הוא להיות כן, ולפי מה שכתב בשו"ת בשמים ראש (סוף סימן רמ) שהנחשד בחשד בעלמא ואחר זמן נתברר פיסולו, מחזקין ליה לפסול משעה שנולד הספק, "ובחיבורי דעת תורה הבאתי ראיה לזה מדברי רש"ל וט"ז וש"ך" וכו'. עיין שם.

גם בשו"ת אגרות משה (פיינשטיין, חלק אבן העזר סימנים עו–עז) כתב שסידור קידושין על ידי רב מהמתחדשים יש בו ריעותא גדולה, שמלבד שהמסדר אינו בקי בטיב קידושין, הרי הוא לא חושש כלל לדיני התורה ואינו נזהר כלל שהקידושין יהיו כדת וכדין באמירה ונתינה וראיית העדים בנתינת הטבעת מידו לידה ושיהיו העדים כשרים לפי הדין. ועוד שהרבה מהם מסתפקים בהחלפת הטבעות בין החתן לכלה, והיא גם כן אומרת לו, ושאר דרכי הבל שלמדו מארחות הגוים, וכל אחד בודה מלבו אופן חדש בטקס הנישואין. ולכן אפילו אם נעשו הקידושין כדין אינם כלום, משום שאין כאן עדים כשרים. עד כאן תורף דבריו. ועיין עוד בשו"ת דבר יהושע (חלק ג אבן העזר סימן ב), עיין שם.

ופשוט שבנדון דידן ליתא לכל הני ריעותות שבתשובת מרן, באופן שאין אפילו ספק בתוקף הקידושין שעשו המבקשים.

הטענה שאחד מעדי הקידושין פסול

המבקשים טוענים שהעד הנוסף אינו שומר תורה ומצוות. אם אכן כך, יש כר נרחב להקל כמו שהאריכו הפוסקים, ועל כולם מרן הראשון לציון בספרו הגדול יביע אומר בכמה דוכתי, אלא שענין זה לא התברר בבית הדין האזורי, ולא זכה לכל התייחסות בהחלטה נשואת הערעור. לכן אין מקום לדון בו בראשונה בבית הדין הגדול.

פסק דין

לאור כל האמור מוחלט:

הערעור נדחה.

המבקשים רשאים לפנות לבית הדין האזורי בבקשה לקיים דיון בכשרות עד הקידושין שלגביו נטענה טענה כי הוא פסול לעדות.

ניתן ביום ה' באב תשע"ה (21.7.2015)

הרב יעקב זמיר

הרב ציון בוארון

הרב יצחק יוסף – נשיא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים